

ÚJVIDÉKI

TÁRSADALMI, SZÉPIRODALMI ÉS KÖZMIVELŐDÉSI HETILAP.

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

Előfizetési ár:
 Egész évre 5 frt. Vidékre 5 frt. 50 kr.
 Fél " 2 " 50 kr. " 2 " 75 "
 Egyes szám ára 10 kr.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

Beck I. papirkereskedése.

Ide küldendő a lap szellemi és anyagi részéi illető minden közlemények.

HIRDETÉSEK DIJJA:

Három hasábos petitsor 6 kr. Nyílttéri három hasábos petitsor 10 kr.

Bélyegdíj külön minden hirdetésért 30 kr.

Zeneestélyek.

Álmatag trespédesebből újból felriasztanak, pancsovai társadalom! Kedvező szelektől lengetett lobogóikon büszkén ragyog a varázshatalmú pentagramma, melynek győzedelmes fegyvereitől, miként gomolygó ködfellegek a nap hevítő sugarai elől, szétfoszlanak a beköszöntő tél malmasságának rémképei.

Szívből üdvözlünk, városunk zenészei! üdvözlünk mint parlagon heverő zenénk szakavatott művelőit, és üdvözlünk mint társadalmunk szétforgácsolt töredékeinek várva várt egyesítőit!

A Weifert-féle sörház helyiségeiben, melynek vendégszerető termei nem egy ízben nyitlak meg legjelesebb kezdeményezéseink felszentelésére, fogja f. évi szeptember hó 20-án egy városunk legjobb zenészeiből összealkotott csoport megkezdeni sorozatát ama zeneestélyeknek, melyek minden második hét szombatján ismétlődve 30 kmnyi szerény belépti díj mellett, fesztelen multságok képében, hivatva leendenek, társadalmunk elitéjének tömegesen látogatott gőcpontjává megalakulni. Jeles zenészek kezeiben nyugszik a vállalat kecségetető sikere, — a sokak közül a hölgyek köréből csak Roth Gergelyné, Dr. Lemberger Rezsóné úrnőket, és Mayer Mari urhölgyet nevezünk meg, az urak sorából pedig Wittigschlager, Fränck, Graff, Heisler, Dr. Kállai, Mayer Ferencz és Károly, Rechnitzer, Scherter és Topalovics úrak neveit említjük, — ime mindmegannyi teljes tizenhárompróbás biz-

Szépirodalmi csarnok

Zongorám előtt.

Nem volt mindig ily porlepett . . .
 Egykor gyakran hozzáültem,
 Búsat, vigat vertem rajta
 Szenvédelylyel, lelkesülten;
 Ifju-ábránd zománczozta
 Himorkép' az akkordokat,
 Melyekben a végletek oly
 Édes-csengőn öszszefolytak . . .

Most, ha néha végigsiklik,
 Kezem rajta — akár a gép —
 Eszembe jut egy régi dal.
 Boldog idők visszhangjakép' . . .
 S játszom, játszom . . . nem tudom mit . . .
 Egész világ kereng velem,
 Egyszerre csak ráborulok —
 Sirok, sirok keservesen . . .

GALLOVICH ISTVÁN.

Töredékek.

Reggel terveket koholok, nappal kenyér után kell járnom és csak az a remény vigasztal, hogy az est tét felhasználhatom az önképzésre, vagyis azon eszközök megszerzésére, melyek nélkül az élet valódi élvezetét elérni nem lehet; de az est nyomasztólag hat reám, a fáradt lelket könnyen legyőzik a fáradt ta-

tosíték arra nézve, hogy a derék vállalat hivatását minden irányban fényesen betöltendő.

Szabadjon tehát reménylenünk, hogy közönségünk szíves készséggel áldozand az ujjonnan emelt oltáron, és hogy nem csalódunk ama feltevéseinkben, hogy f. évi szeptember 13-ika egyesülve látandja Weifert termében városunk összes intelligenciáját, és hogy ez alkalom a számok megdönthetetlen logikájával igazolandja, miszerint csak ez első lökésre volt szükség, hogy társadalmunk szerte lövelt sugarai itt ismét találkozzanak, és az elváhatlan egyesülés szent frigyét újból megünnepeljék.

Nektek pedig, városunk szép, ifjú hölgyei! még egy kedves, kis titkot akarok megmutatni, melyet a legvégigre tartogattam, — lesz ám táncz is, és valóban derék ifjuságunkon nem fog mulni, hogy az laukadatlan tüzzel kivilágos kivirradtig tartson! Elvárunk! L. Á.

Az újvidéki szerb nemzeti nő-ipar kiállítás.

II.

Gosztovics Danicza ügyvéd ur neje egy ágyat állított ki fileé guipürrel dolgozva az egész, melynél fáradságosabb és szebb női munkát keveset láttam. A szabadkai nőegylet kollektív kiállításában legnagyobb szerepet játszott Hadzics Mila kisasszony fehér himzése. Karakasevics Mari k. a Moholból (Bácsmegeye) szintén feltűnő szép fileé guipür párnát állított ki. Nemkülönböztető gyönyörű volt Petkovics Angyalika kisasszony arany-

gok. Így mulik el nap után a kedély fűsül és az elme éretlen marad.

Ha egyszer átérezzük, hogy hátra maradtunk hiában keressük az okokat magunkon kívül, a fulánkot ki nem téphetjük, sőt mert mozgositottuk, csak fájdalmunkat növeltük.

Oh öszinte szív, vigyázz! dicsérnek és eltipornak.

A fájdalom a tehetetlenek menedéke.
 Most tudom csak, hogy mindent meg lehet unni, örömet, bűt, munkát, tétlenséget, a reményt, a kétségbeesést, az életet és az esengést a halálért. Vagy visszatér még a hit, noha egyszer elhagyott?

Tirol egyik legszebb völgyében lakom, igaz, hogy gyötörve az emlékektől, az aggályoktól és a jelen kínjaitól. De néha csendesült kedélylyel sétálok. Ha elhagyom a szép szállodát, mely a Tolbach előtt elterülő völgybe van varázsolva, arra az útra jutok, mely a zöld színű toblachi tóhoz vezet. A hideg, esős idő már néhány órája, hogy elbúcsúzott. De a nap még mindig felhő leple alatt nyugszik és a hegyeket köröskörül hó borítja. Végre a nap kitör diadalmasan és szórja a sugarakat. A szűkebbé vált úton visszafordulok. Az egész völgyön végig nézhetek. Legtávolabb a Pfannhorn látszik, széles, sziklátlan hátán a hó ezüstszikrákkal köszönti a napsugarakat, lejjebb egy kisebb hegy zöld lankái hívogatnak; két falú látszik a hegy lábán. Toblach, oldalvást és jóval feljebb Aufkind. A falvak lakói a széles völgyben kaszálnak, csillámzó kaszójuk a veteményes táblák, az ezernyi mezei virág lebilincselik a szemet. Közve-

himzése, egy irattartóra fekete bársony alapon alkalmazva.

De ki győzné ama sok szép mindenfelől összegyűjtött tárgyakat egyenként megnevezni. Nem is fogok ehhez a munkához, hanem konstátálom azt a szomorú tény, mely a Budapesten rendezett országos nőiparkiallítás is jellemezte, hogy t. i. a legszebb munkákat nem azok készítik, kik a keresetre vannak utalva, hanem azok, kik időtöltésből és kedvtelésből dolgoznak. Ezen más nem segít, mint az iskola és én melegen merném ajánlani az újvidéki nőegyletnek, hogy állítson fel a szegény középosztály számára egy nőipariskolát.

Legyen szabad most mindazokat, kik a szerb nemzeti nép-és háziipart kereseti forrássá óhajtják emelni, a következőkre figyelemztetni.

A szerb népviseleti cikkek kivételre nem alkalmasak, ezek tehát nem lesznek soha sem közkereskedelmi cikkek, — kívánatos volna azonban, hogy az újvidéki kiállítást rendező derék nőegylet, ugy régi-ségeit, mint az újabbkori termékeit eme népviseleti cikkeknek rendszeresen összegyűjtve, az országos kiállítás keleti osztályába állítsa ki, meglehet, hogy azokból több tárgyak fényképeztetnének és motívumokra sikeresen használtatnának. Ez volna a kiállítás egyik haszna.

Van azonban két cikk, mely közkereskedelmi cikkek lehetne s megteremtve az előfeltételeket, jelentékeny kereseti forrás válnék belőlök.

Egyike ezeknek a szerb vászon, mási-

ten alattunk a Rienz patakja zúg, kétfelől a fenyvesek illatoznak, az alpesi rózsák pirosanak, és a szépséges alakú sziklás hegyesúcsokon a hó ragyog. Nem vagyok elragadtatva, de érzem, hogy különböző és keserű hangulatom édes melankholiává lágyul. Szemeimbe könnyek gyűlnek. Talán örömet jelentsen ez, vagy búsulok tán azért, hogy ily látványnak többé nem tudok örülni?

Mint bizonyos mérgek a testet, ugy gyógyítja a magány a lelket, ha óvatosan és mérsékeltlen élünk vele, de úgy zsibbasztja is, ha sokszor és húzamosan használjuk.

Jobb szeretem a természet báját, mint fűnségét. Ez inkább tetszik az ifju, a daczos kedélynek, amaz enyhíti a csalálmoktól elhagyott lelket.

Zúgolódni sorsunk ellen valástallan és esztelen tény. Férgék vagyunk és eltiporattunk, ha a hatalmasabbnak úgy tetszik. Ezt isten rendelte így.

E vigasz ha nem is enyhít, legalább elnémit.

-d.

„Krisztus a Kalvárián.”

(Munkácsy Mihály képe.)

Ott látható már a műcsarnok nagy termében a világhírű, remek kép. A mennyezet egy keskeny részből ömlik rá a viláosság, s a mint a függönyajtón belépünk a templomi hangulatot keltő nagy terembe, a esodás alkotás, mely a legmagasztosabb tragédiát tünteti föl, áhitattal tölti el szívünket, s tekintetünket lekötí a látvány, mely-

ka a szerb szőnyeg-ipar. Mindkettőről elmondom nézetemet.

A szerb vászon oly különlegesség, oly szép, hogy azt első szalonjainkban is be lehet vezetni.

A szerb vászonnak fonalat, melyet most roppant vámtételekkel Anglia és a Svájc szállít, idehaza kell készíteni, ehhez tehát egy fonodát kell teremteni. Ez nem nehéz dolog, csupán jóakarattal kell hozzá. Az eljárás módzatait, ha szükség lesz rá szívesen elmagyarázom. A fonalak saját területükön leendő elkészítése által már az lényegesen olcsóbb lesz. De most következik a szövészek javítása. A szerb vászonkén két külön nemét ösmertem fel; egyik a közönséges, másik a finomabb, mely selyemmel van keverve és oly szép, oly tökéletes, mint a selyem foulard vagy gazir. Az elsőnek mechanikai szövészekben kell készülni, az utóbbi csak javított kézi szövészekben készíthet.

Mindkettőre vászon bérsvésvet által világkereskedelmi cikkek lehet és jól állnak érte, hogy lesz is. A kérdés csak az: ki fogja gyártani? Ha az intéző körök komolyan akarnak a szerb népek jövedelmét forrást alkotni, akkor ezek gyárthatják, ha nem, gyártani fogják az angolok és németek, s mi meg kiküldjük ezért is a pénz utat, mint kiküldtünk 13—14 millió forintot egyéb pamut vászonért, s még sem fogjuk elérni azt a célt, melyet elérhetnénk kellő eszélyességgel.

A mi a szerb szőnyegeket illeti, melyeknek szorosabb s talán czélszerűbb termelésé czéljából Nagy-Kikindán és Nagy-Becs-kereken már szövészeti tanműhely is létesült, csak úgy lehet közkereskedelmi cikkek, ha esiszolva (apretirozva) kerül a kereskedésbe; ha megtartatnak az eredeti, és nem kevertetnek bele holmi új anilin színek, melyek egy év alatt szint vesztenek; ha végre olcsóbb árért termelnek.

Ime a Haas Fülöp cég már gyakorlatban mutatja azt, hogy mit kell tenni, s ha itt Budapesten valakinek szerb szőnyeg kell, előnyösebben veszi az Ausztriában készült Haas Fülöp féle gyártmányt, mint a nép iparát a szerb vidékről.

A czél elérhetésének előfeltételei tehát, a fonalak mechanikai uton való előállításába, a javított szövészekbe, az apreturába, és a bérsvésvetbe fektésnek. A jövő fogja megmutatni, hogy mennyire volt igazam.

Ezeket véltem az újvidéki kiállításról egy czik keretébe foglalhatni, meg kell azonban jegyezmem még azt, hogy e kiállítás

tól egyhamar nem szabadulhatunk. Csak a mikor az első lenyomáson túl vagyunk, közeledünk a képhez, melyet a belépő néma hallgatásba merülve néz, mintha oltár előtt állna, s csak későn jut eszünkbe, hogy vizsgálódjunk s számot adjunk magunknak a mű megrendítő hatásáról.

A kép kompozíciójának rendkívüli összhangzatossága az első pillanatra meglepi a nézőt. Nem emlékszem történeti jelenetre, mely a csoportosítás ily merész ségét tüntetné föl, a nélkül, hogy távolról is szinpadias lenne. A legátgondoltabb elrendezés mellett csupa természetesség, a élet csalódásig igaz hűsége; maga a valóság szól hozzánk minden mozdulattal, minden tekintetből, mely a tömeg egy-egy alakjáról érint, sőt a háttér a táj is beszédes.

Mind ezt pedig a mester a legegyszerűbb eszközökkel éri el. S az épen csodálatos a remeknél s Munkácsy Mihály többi képeinél, hogy a mai izlésnek, mely néhány kitűnő kolorista kényeztető hatása alatt a rikitót szereti: semmit sem hízlelnek, s mégis oly megrázó hatást tesznek, annyira lebilincselik a szin iránti érzékünket, mintha a művész e külsőségre fektette volna a fősúlyt. S e csalódást semmi más nem idézi elő, mint az, hogy a kolorisban is rendkívül természetes. Munkácsy Mihály nem tetszős, szépi-tett világításban látja az életet, hanem reális valóságában, s a mikor a művészet hatalmával vásznára varázsolja: semmit sem mellőz, a mi lényeges, s midazt elhagyja, a mi esetleges vagy a jellemzettséget nélkülözi.

S ez a művészet igaz eszményítése: így lesz a kép a valóban örök szép látszata.

A festmény főmozanata természetesen a három keresztfa, mely a jobb oldalt foglalja el. A két lator oldalt függ. Egyiket en face ábrázolta a mester, úgy hogy szemközt tekint a nézővel, a másik elfordul a szemlélőtől. A két gonosztévőt kötelekkel erősítették a bitóhoz; Dismas még él

és az ehhez fűzött eszmék minden gondolkodó nemzetgazdát, ki hazánk anyagi és erkölcsi fejlődését óhajtja, ezért fájrad, ki a tudománynak, pénznek és munkának nem követel nemzetiséget és vallást: mélyebb kutatásra ösztönözhetett volna; sajnos, hogy épen azok, kiknek ezzel foglalkozni kellett volna, az újvidéki kiállításról talán tudomással sem bírtak.

De azért csak előre. Az ömerő kifejtésére czélzó erős akarat még mindent megteremthet.

Jagocsi Péterffy József.

HELYI HIREK.

* **Ujvidék** sz. kir. városban a tisztújítás aug. 30-án ejtett meg. Megválasztottak: Polgármesterré Pezzi Popovits István 49 szavazattal Radovánovits János volt polgármester 36 szavazata ellenében, főkapitány Balla Emil (egyhangilag); alkapitány Joszits György (egyh.); tanácsnokok: Mészáros Gáspár, Fetter József és Tussel Ferenc; árvászóki ülhökök: Balla Imre és Sztratimirovics Vlada (mind egyh.), főjegyző: Schreiter Antal (egyh.), aljegyző: Andrits Milán (egyh.), ügyész Szalay Lajos (szavazattöbbséggel), főszámvevő Polith Péter, alszámvevő Kugler Ede, adótárnok Prieza Ádám, ellenőr Heiman Károly, házi pénztárnok Duhek Viktor, ellenőr Tapavieza Szergius, mérnök Jovánovits Mladen, főorvos Dr. Jokic; Mladen, kerületi orvosok: Dr. Ofner Mór (ezek mind egyh. lettek megválasztva). Dr. Ognyanovits Illés (szavazattöbbséggel), árvák atyja Veinfeld Samu (szavazattöbbséggel), irnokok Jeiszl Mátyás, Mányoki és Sztanovits (egyhang.), bábaasszonyok egyh. lettek megválasztva Benzén és Bradiésné. A megválasztott polgármester nyomban leteszi az esküt a többi tisztviselő aug. 31-én tették le.

* **Eljegyzés.** Golub Anna kisasszonyt, Golub Alajos úr helybeli tekintélyes polgár leányát eljegyezte Beer György úr Belgrádból.

* **Zichy Jenő gróf** orsz. képviselő s a magyar ipar legkiválóbb és legbüzsőbb előmozdítója pénteken a Dunán jövet városunkban kiszállván, vagy két óráig vendégünk volt, a mely idő alatt megtekintette városunknak kiváló speciálisát a selyemfogyarát.

* **A helyb. honvédzászlóalj** péntek este féltízórakor érkezett meg az aradi nagygyakorlatokból miknek fáradalmat az idén megédesítette az a fényes körülmény, hogy a legfőbb hadúr közvetlen intézőjük és szemtanújuk volt.

* **A táncmulatság,** a melyet a helyb. reáliskola néhány volt tanulója aug. 30-án a Weifert s rházban rendezett minden tekintetben igen szépen sikerült. A csinosan díszített terem igen

nyájasan fogadta a szép számú és válogatott közönséget. A megjelentekre nézve tájékoztató szolgál a felülfizetések alább közlendő tekintélyes sora. — A mulatság jövedelmét a reálgymnasium ifjúsági záslóalap javára szánták s az anyagi eredmény is jelentősen jutalmazta a dícséretes törekvést. — Örvendetes jelenég a mulatság a tekintetből is, hogy városunk ifjúsága mozogni, tömörülni kezd. Kíváncsunk neki szép jövőt! — A rendező bizottság köszönetének kifejezése, mellett közöljük, hogy Weifert Gizella asszony díszítéseket engedett át. Gramberg k. a. izléses kokardákat, Tordayné asszony virágcsokrokat adott a rendezőknek, ifj. Wittigschlager K. és Knotz K. 50—50 táncrendet készített, Wittigschlager K. a transparentet adta, Lissy K. a pénztárt.

Az összes jövedelem . . . 137 fl. 34 kr.
Az összes kiadás . . . 41 fl. 64 kr.

Tiszta jövedelem. . . 95 fl. 70 kr.

Ezt az összeget a bizottság 100 frtra. egészítette ki s a fentemlített czélra Torday György igazgató úrnak átszolgáltatta. — Felül fizettek. Almássy 40 kr.; Andrejovics 60 kr.; id. Bauer F. 3 fi.; Christian A. 2 fl. 2); Csákány H. 1 fl.; Epstein R. 40 kr.; Faragó tanár 40 kr.; Fridel A. 1 fl. 40 kr.; Funke I. 40 kr.; German F. 40 kr.; Golub A. 3 fi.; P. Graff V. H. 2 fl. 60 Guist G. 40 kr.; Gromon D. ömltsága 4 fl. 40 kr.; Heiser I. 2 fl.; Hedrich K. 1 fl.; Juhász I. 20 kr.; Ivaoskovics N. 40 kr.; Knotz A. 5 fl.; Krausevics P. 4 fl.; Mikolinyi 40 kr.; Mihájlovics I. 1 fl.; Német B. 40 kr.; Nemes anár 40 kr.; N. N. 60 kr.; N. N. 1 fl.; Pollacek L. 40 kr.; Radda A. 3 fi.; Dr. Radda I. 1 fl. 40 kr.; Radda I. 1 fl.; Radoszavlyevics szolgab. 1 fl. 40 kr.; Róth ügyész 80 kr.; Schlieff N. 40 kr.; Szivák tanár. 40 kr.; Torday igazg. 3 fl. 80; Wigand tanár 40 kr.; Wuics I. 40 kr.; Zacharievics 60 kr.; Ziffermeijer 1 fl. 40 kr.;

* **Újabb változás** történt ismét a helyb. áll. reálgymnasium tanári személyzetében. Kiss Lajost a történelem kiváló képzettségű tanárát a közokt. miniszter a szegedi áll. főreáliskolához helyezte át s a helyb. reálgymnasium természetrajzi tanszékére Bezeghy Miklós eddigi szegedi főreáliskolai tanárt nevezte ki. Kiss tanár úr elmenetelét a magunk érdekéből öszintén sajnálunk kell, mert lapunknak buzgó munkatársa volt s töle az alduai vidék történeti multjából több tudományos szempontból is figyelemre méltó tárczazikket voltunk szerencsések közölhetni.

* **Kaszinó.** A hogy már mult számunkban közöltük, tekintélyesebb hivatalnokok és polgárok komolyan értekeznek az ügyben, hogy olvasókört vagy kaszinót létesítsenek, illetve a régi Lesevereint föltámaszták halottaiból. Mult vasárnap Frits F. járáshíró úr elnöklété alatt ily értekezlet csakugyan összeült, a melyen elhatározták, hogy a

s a haldokló mester szavaira látszik figyelni; Gestas már kiszenvedett, areza eltorzult s feje aláhanyatlott mellére.

Középpitt emelkedik föl a Krisztus keresztje. Az fűvözítő ruhátlan teste szinte világít s ez alak a festmény legkiemelkedőbb pontja. Kezein, lábain vérző sebhelyek, a melyeket a szegek okoztak; areza halottsápbát, ajkai vértelenek. Ebben a mester realista, s olyan természetű, mint akár Bonnat. De mily művészetet nyilvánul e szenvedő alak megdicsőítésében! Nem a fizikai fájdalom az, mely kivetkőzteti itt a vonásokat, hanem a lelki kín hogy a durva kor meg nem érté őt, ki az emberiség örökjává akarta. Ezt fejezik ki Krisztusnak fölfelé tekintő szeméi, azok a végtelen mély szemek, melyeknek sugara az égből leáradó világossággal rokon.

Nagy érdeklé vártak Munkácsy lámulói, mint fogja megfesteni a Krisztus meztelen idomait. Eddigi képein egyetlen igazi akt-alak nincs; pedig a mester az anatómiát kedvencz tanulmányai közé sorozza. Hogy a test vonalmenetét, az izmok plasztikai hatásossága iránt erős érzékkel viselkedik, azt oly alakjai is tanúsítják, mint a „Krisztus és Pilátus”, képen levő katoná, az elötérben, melynek meztelen karjai élni látszanak. Ezt az életteljességet a Krisztus ruhátlan testén annál nagyobb bravourral fejezi ki, mert tisztán látható, mint szakad ki maga az élet a tagokból, mint lül ki a már-már haldokló test, mint halványodik a halál lehelétől — még egy perez s hervóvá válnak az idomok. Ki érné utól az ilyeuben a magyar mestert?

Krisztus fejét, melyhez a renaissance nagy mesterei számos mintát szolgáltattak; ezuttal is több ízben festé meg Munkácsy. Mint már a pendant képen: itt is újra meg újra átalakítá, míg megelégedett vele s minden igyekezete oda irányult, hogy ne csak isteni, hanem emberi is legyen. Nem is képzelhető arez és kifejezés, mely

az isten-embert hibebben, találobban mutatná. Elvégre is a vonások főnséges értelmességét, a megtört, elhunyo tekintet még folyvást sugárzó szellemét: csak akkor fejezheti ki a művész, ha az életteljességet nem veti meg, s individuális hatásosottságot kölesönöz az arcznak. És ilyen typtus remmiféle egyházi Krisztus-képen nem található föl. A gloria-fénynt ma már bensőségnek s a jellemzés erejének kell helyettesítenie. Nem a külsősében, hanem a mű lényegében találjuk föl a vallásos jelleget, s e szempontból tekintve a „Krisztus a Kálvárián” oly egyházi kép is egyuttal, a melynél ábitattaljessebb sem a régi Fiesole, sem a mai Bougnerau nem festett; noha mind a florénczi klastrom-barát, mind a párisi „modern szent” hűségesen oda festi egy-egy Máriája és Krisztusa feje föl a diessugárt.

A keresztfa lábánál a megváltó hozzátartozói csoportosulnak. A kétségbeesés és gyász szivrendítő képe ez; s külön kompozíció igényével lép föl. Akár ki is szakíthatnók az óriás vászontól s önálló mű gyanánt szerepelhetne, a mint hogy a mester külön is megfesté e részletet s örömhír gyanánt szárnyra is kelt Munkácsy amaz ígérete, hogy az országos kiállításra elküldi.

Öt alak képezi a siratók csoportját. Mária, a kiszenvedettnek anyja, fején fehér kendővel, gyászba öltözve odaomlott a kereszt alá. A fájdalom megfosztá eszméletétől; görcsösen karolja át a fát, s esőkjaival halmozza el dícsőült fia vérző lábait. Mellette térdel Magdolna, a bűnbánat s vonzó szép alakja, ki szétzilálta vörös fűrtjeit s megdöbbenéssel és keservvel föl el kezeivel arczát, hogy ne lássa a keresztet függőt. Hátrább Mártha látható, ki kezeit kitarva rémülten közeledik s tekintetével fölmered az üdvözítőre, mintha nem akarná hinni, hogy csakugyan emberi halált halhat. Végül két férfialakban a magába zárt, a lélek bensejében tomboló keservest s a kitoró,

„Lesevereint“ megváltoztatott alapszabályokkal újra megalakítják. Küldtek is ki e célra bizottságot, a mely remélhetőleg viszonyainknak megfelelőleg fogja az alapszabályokat megváltoztatni, — de hát meg lesz-e ezzel akaktiva az egyesület. A fődolog: a helyiség tekintetében még nincs megállapodás. A törvényszék szomszédságában levő Theodorovics féle házat szemelték ki többben, de ennek árát a gazdája 1000 frtra szabta. A mi természetesen sok meggondolni valót ad; azonkívül is sokan, főleg polgárok, a Weifert sörházhoz ragaszkodnak. Részünkről azt hisszük, egy minden tekintetben tisztességes helyiség a főbásis és főgarantia egy ily egyesület fennállására nézve s azért a magasabb ártól nem kellene visszaradni. S ha ily irányban a kezdeményezők aláírási vagy taggyűjtő ívet bocsátának szét, azt hisszük meglepő az ohajtott eredménye.

* **Hergloz Antal** történelmi elnök úr a hét elején szabadságidejének eltölte után városunkba visszaérkezett.

I R O D A L O M.

Az Ország-Világ mult heti száma következő tartalommal jelent meg. Beöthy László Arcképpel, Irta Balázs Sándor. Világos. „Vas Pista“ költői heszély VI-ik éneke. Fejes Istvántól. — A havasok királynője. Történelmi regény. P. Szatmáry Károlytól. Folytatás. — Egy kínai írónő. Dr. Turnowsky Mórtól. — Csevegés. Vay Dánieltől. — Csak egy kicsit ostoba. Rajz. Halina Sándortól. — Wan-yen-tsangvas-rúdja. Kínai költemény. Ford. Palágyi Lajos. — A Fidsi szigetek lakói. Képekkel. György Aladártól. — Cirbolya. Rege. Baumbach Rudolftól. — Az abissyniaiak Londonban. Képekkel. — A hét története. Irta Adorján Sándor. — A kuli hazatérte. Képpel. — A sz. petervárgacsinaí vonal őrzői. Két képpel. — Állandó rovatok: Irodalom, színház, művészet, kiállítás, hölgyek naplója, nyomda és könyvészet, gyógyszer, különféle. Rejtvények, naptár, hirdetések.

TALLIÁN B.

ALISPÁN

ÉVI JELENTÉSÉBŐL

TORONTÁLMEGYE

1883. évi

állapotáról.

Előszó.

A visszapillantás a multba, lett legyen az bármily rövid, csak egy évre terjedő időre is, csak akkor bir realis értékkel és lesz hasznos hajtó, ha az emberi hiúság legyőzésével kevesebb időt töltünk a visszaemlékezések kellemes részeinél, míg ellenben

féket nem ismerő fájdalmat érzékít a mester. Az ifju, szép szent János vörös talárszerű ruhájában könnyés panasza nélkül áll ott; de tekintetén ott tükröződik mindaz, a mit szíve érez; egy másik apostol pedig nem uralkodhatva magán, jajgatva karolja át a keresztfát s bánatának szabad folyást enged.

Már maga e csoport: az öt sirató s a haladó alakjaival a lelki indulatok egész skáláját képviseli, a melyet igazabban, hatásosabban nem lehet kifejezni. S elrendezésre nézve is kerek, egybehangzó az egész groupe. De vajjon nem árte ez a „kép a képen“ az egész kompozíció egységének? Tudta-e a mester szerves összefüggésbe hozni az egész nagy környezettel? S általában a roppant sok alak kontaktusban van-e a főmozzanattal s nem csúán staffage-e, vászon-töltelék-e mindaz, a mi a középponton kívül esik?

A kedvező válasz mind e kérdésekre adja meg a mű elismerő ítéletét, s ez a válasz nemcsak kedvező, sőt magaslatló. A mi alak köröskörül látható, azt mind egy gondolat foglalkoztatja: rendes igazságszolgáltatás történt-e vagy a legékebbi bünt követték-e el e vezetés helyen. S ez az egy gondolat a legkülönbözőbb változatban jut kifejezésre minden alakon. Maga a hóhér messziről magára vonja figyelmünket. Közömbösen távozik a rémület színhelyéről. Jobb vállán viszi a létrát, baljában fejszét visz, melylyel a szüveget beverte; testét kopott kékes kabát fedi. A borzasztó tragédiából semmit sem ért. Nem is érdeklődik iránta. Fölszegezett egy embert, két más felkötözött a fára s most elégtelen megy haza, mint a ki kötelességének a szokott pontossággal eleget tett.

És közönyös egy római katona is, ki az előtérben ül s nyugodtan szemléli a látványt, míg társa szintén nem sok érdeklődést tanúsít a lezajló tragédia iránt, s figyelmét csak a tömegveszi igénybe, melyet erélyesen visszatartani igyek-

mélyebb benyomást engedünk a hibák, botlások, elnézések, illetve azon tényezőknél, melyeken okulva a multak tapasztalatainak szem előtt tartása mellett javítani hivatásunk, sőt kötelességünk.

Jelentésem feladata nemcsak az összehasonlító statistika száraz követelményeként szerepelni, de egyuttal reá mutatni még pedig leplezetlenül, ama sebhelyekre, melyek javulást csak gyógyítás által nyernek, nehogy önmagukra nagyvagyva tultengjenek és idővel uralkodjanak közgazgatásunk ép testrészeit is. A mint tehát az 1870. é. XLII. t. cz. 58. §-a kötelességemmé teszi Torontálmegye 1883. évi állapotáról egy lehetőleg híű képet terjeszteni megyém közönsége elé, igyekezni fogok ebbeli feladatomban eljárva, annak valódi mását adni oly alakban, hogy másrészt a tek. törvényhatósági bizottság feladata és hivatása magaslatán azon helyzetbe juthasson, miként szokott higgadt megfontolás után a szükségesnek talált intézkedéseket és lépéseket megtehesse.

Örömmel ragadom meg évi jelentésem negyedikénél ismételve a lehetőséget, hogy közgazgatásunk javítására célzó igénytelen javaslataimat kiemeljem, s fokozza eme érzelmemet ama meggyőződés, hogy a szép, jó és nemes, valamint a hazafias és tüdvös törekvésekben mindenha zászlót hordott Torontálmegye közönsége ez alkalmat is meg fogja ragadni, hogy közvetlen szeretett megyénknek, közvetve pedig imádott hazánknak szolgálatot tehesen.

Bővebb anyag feldolgozása állott az 1883. évről szóló jelentésem összeállításánál rendelkezésemre és számosabb új adattal szaporíthatam azt szemben az 1882-ikivel; és daczára, annak, hogy az anyag gyűjtésénél most sem hiányoztak a nehézségek, mégis örömmel konstatalhatom, hogy egyrészt az akadályok kisebb mérvű-és mennyiségűek voltak a multhoz viszonyítva, valamint az is, hogy az adatok hitelessége ma már sokkal valószínűbbnek látszik, mint az előző években.

Egy pillantás a tiszteletteljesen előterjesztett jelen évi jelentésbe bárkit meggyőzhet arról, hogy nem csak az anyag gazdagságát igyekeztem szaporítani, — hogy az összes közállapotainkat lehetőleg teljesen vitszatükrözze, de a berendezést is áttekinthetőbbé és szerves egészzé igyekeztem tenni, hogy az összetartozó és közéletünk ugyanazon vagy rokon ágaira vonatkozó adatok természetes sorrendben kövessék egymást.

Legyen szabad e tekintetben mindjárt

szik. Ebből a tömegből mindenekelőtt egy deli ifju válik ki, sötét vörös kaftánban. Rémulten néz föl a vérző megváltóra, mintha a saját szemének nem lenne. Arczán, tekintetén hiven tükröződik vissza egész lelkülete s a megfogalmazó hit is, az új tanokban, melyeknek első vértanuját látja. A fehér lován tova ügető zsidó nem bírja tovább nézni a jelenetet s elsiet, két farizeus vitát kezdett az ítélet végrehajtása fölött. Az újabb erősen állítani látszik, hogy Krisztus méltán bünhődött, az öregebb azonban elítéli az ítéletet. És nem hiányzik Judás sem, a ki lelki furdalástól gyötörve fut el, miközben teste összegörnyed. Végül a háttérben római katonák fegyverei s néhány lovas-alak tűnnek föl.

Összesen mintegy ötven alak s ezeknek körvonalai látszanak az óriási festményen, mely sokkal nagyobb, mint pendantja, a „Krisztus és Pilátus“.

Ily nagyságban ezt a témát nem is érzékeltette eddigelé semmiféle mester.

S a hangulat is, melyet az elsőtőlült ég, a komor táj az emberek felindulása csodás egységben felmutat, oly szerencsés, hogy semmiféle más mester műve nem mulja fölül.

Ha sorjába vennők, mennyi, szinte lihetetlennek látszó, feladatot oldott meg a mester e kompozíciójában, hány technikai nehézséget küzdött le egyszerűen, egész biztossággal: egyhamar nem lennénk készen. Az első áttekintésnél úgy érezzük, hogy az alakok e csoportosítása helyesebb, célszerűbb nem is lehetne. Azt a benyomást teszi ránk e borzalmasságában is fontos jelenet, hogy az alkotó művész az első pillanatban így képzelte el, mert a találgatásnak, a küzdelemnek sehöl semmi nyoma. Habozást a kép egy részlete sem árul el, sőt épen a rendkívüli biztosság az, mely ámulatunkat lekötö. dr. P. J.

az első fejezetre utalnom, hol a közgyűlési határozatok részletes csoportosítása mellett behatóan foglalkoztam a törvényhatósági bizottságnak és tiszti karnak nemcsak működésével, hanem újja alakulásával is; továbbá a második fejezetre, mely a telepítés kérdéseivel foglalkozik behatóan, s melyre a teretes törvényhatósági bizottság becses figyelmét különösen felhívom; valamint a III. fejezetre; hol a megye vagyoni állapota a lehető legkiterjedtebb módon az előző évvel összehasonlítólág van feltüntetve.

A IV. fejezetben közegészségügyi személyzet a bábák névsorával lón kiegészítve; az V. fejezetben a közgazgatásilag elbirált kihágásoknak hiteles adatokon alapuló részletes ismertetése; a VI. fejezetben az egész megyére kiterjedő egyesületek külön a helyi érdeküektől vannak tárgyalva, míg a VII. fejezetben a népesedési mérleget igyekeztem az eddiginél pontosabban felállítani. Teljesen átdolgoztam a VIII. és XIII. fejezetek, melyek az előtti megfelelő fejezetekkel szemben összehasonlítlanul teljesebbek, — noha a községekéről szóló XIII. fejezet adatok hiányában még most sem tünteti fel a községek összes vagyoni állapotát s itt csak a jövő évben leszek talán képes a teljes vagyoni állapotot feltüntető adatokkal szolgálni.

Egyébiránt hanyatlást megyei közgazgatásunk egy ágában sem volt alkalmat tapasztalni, daczára a megyei tisztviselők, segéd és kezelőszemélyzet elégtelen voltának, kik valamennyien ma is csak physical erejük teltségével képesek a várakozásnak lehetőségig eleget tenni.

Stagnálást is csekélyebb mértékben észleltem, különösen feltűnt azonban a megállapodás a községek vagyonekzelésének nagy részénél, nem különben feltűnő lanyhán hajtattak végre és foganatosítottak még az üdvös megyei szabályrendeletek. Mindez és számtalan más hiány azonban meggyőződésem szerint kútförását a községi elől járó hiányzó qualificatio és számszerűleg is csekély és rosszul dotált személyzetben lelhető csak.

Itt nem mulaszthatom el a tek. megyei közönség becses figyelmét ismételve a községi jegyzők túlterheltségére, valamint a községi előjárók qualificatio hiányára, és főleg s nevezetesen az 1871. évi XVIII. és 1867. évi V. t. cz. túléltségére kikérni.

Mar tavalyi jelentésemben volt szerencsém sulyt fektetni e tényekre s most tapasztalataim szaporultával közgazgatásunk rennomeja érdekében kénytelen vagyok újra e kérdést megpendíteni.

Törvényhatóságunk bizottsága indítványomra ugyan megtette a kezdeményező lépéseket saját hatáskörében, felhíván a községeknek a segédjegyzői és irnoki állások szaporítására, azonban az eredmény várakozáson alul is meddő volt. — Mi természetesebb azonban ennél! Ott hol a községi képviselő testületek önmegadóztatásukat kell hogy szaporítsák, alig volt várható kielégítőbb eredmény. Legyen nekem megengedve ez irányban abbéli egyéni nézetemnek adhatni kifejezést, hogy részben, nem ugyan a községek által felhözottak, hanem azon indokból értem a közgazgatás hátrányára szolgáló ebbeli megtagadó határozatait a községeknek, mert a községi jegyzők és jegyzőségek nemcsak hogy kizárólag nem a községi belkezelés és községi lakosok ügyeivel foglalkoznak, hanem túlnyomóan az állami igazgatást közvetítik adó, katona, törvénykezési stb. stb. ügyekben s így mig idejük legnagyobb részét az állam szolgálatában töltik, addig az állam mivel sem járul e tendők végzésénél elfoglalt elégtelen erők fizetése vagy szaporításához.

Gyökeres orvoslást igényel a községi 1871. évi XVIII. és 1876. évi V. t. cz., mely hozandó törvénytől azonban a kiindulási alapelvnek is lényegesen különböznie kell a mostani községi törvénytől; mert akkor, de csak ak kor lehet reményünk közgazgatásunk javulásáról fokozatosan a felsőbb régiókban is, ha az alap jó, egészséges, megbizható és gyors; addig mig ez be nem kö

vetkezik hiú remény minden fáradozás és csak takargatása a köztudomású sebeknek.

Adassék meg a mód és a lehetőség fukarkodás nélkül a meg vagyok győződve, hogy a hatás esakhamar minden irányban megtermi közmelegedésre bő gyümölcseit.

Ösztöndíj pályázat.

A torontálmegyei tanítók által létesített „STEINBACH ANTAL” czimű alapítvány ez évi 60 frtból álló két ösztöndíjra a 30 frt. ezennel pályázat hirdettetik.

Az alapítványi oklevél értelmében ezen ösztöndíj mindkét nembeli oly tanítóképezdészek folyamodhatnak, kik a tanítóképezde I-ső, II-ik vagy III. évfolyamát elvégezték, és kiknek atyjuk vagy anyjuk az alapítványnak tagjai.

A folyamodványhoz csatolandó

a) a lefolyt tanévről szóló bizonyítvány
b) a folyamodónak atyja vagy anyja évi fizetéséről szóló hatóságilag kiállított bizonyítvány.

c) Családi értesítő.

Kik ezen ösztöndíjt elnyerni óhajtják, felhivatnak folyamodványukat kellőleg helyregeve és a mostt érintett okmányokkal felszerelve bezárólag folyó évi szeptember hó 10-ig alólírotthoz beküldeni.

N-Beeskereken, 1884. évi August hó 19-én.

Steinbach Antal

Kir. tanfelügyelő mint az alapítvány kezelője.

Felölös szerkesztő: Wigand János.

Kiadótulajdonosok:

Wigand János és a „Beck & Koszanics cég”

HIRDETÉSEK.

Magán-Leányiskola francia és magyar nyelv számára.

A nagyon tisztelt szülők többször hangoztatott kívánásának engedve, elhatároztuk, f. év oktob. hó 1-jén, a staresova utcában 1168. sz. a fekvő szállásunkon egy leány-magányiskolát nyitni.

Midőn ezt a nagyon tisztelt szülők becses tudomására kívánjuk hozni, nem látjuk szükségesnek, e nyelvek és irodalmuk rendkívüli fontosságára különösen felhívni figyelmüket. Hiszen eléggé ismeretes dolog, hogy a francia és magyar nyelv tudása — egy művelt lány számára — nem csak szükség, hanem, sok esetben anyagi haszonnal is jár.

Iskolánkban a tanítás elméleti és gyakorlati leendő; oly formán, hogy a naponta d. e. 10—12. órák az elméleti részre esnek míg a d. u. munkórak, (hetenkint 3 szor) francia illetőleg magyar társalgásra szolgálnak. A finomabb női munkák és ruhaszabás számára külön tanítónénk lesz.

A tandíj az összes tanításért 7 fl. magyar nélkül 5. fl. havonként.

A bejelentéseket, szeptb. 15-éig kérjük megejteni; a midőn tervünknek részletezésével, bármikor szivesen szolgálunk az igen tisztelt szülőknek. Hirdet reklamokat nem

igériünk, de igen is a leglelkismeretesebb munkát, hogy az igen tisztelt szülőknek mi hamarabb megmutatni képesek legyünk, hogy megajándékozott bizalmukkal vissza nem értünk, s hogy a növendékek a legrövidebb idő alatt látatjával is bírjanak szorgalmukuk.

Kívánság szerint, a tanítást bármelyik nyelvből a tisztelt szülők házában is adjuk. Ekkor heti három óráért havonként 10. fl. jár.

Kiváló tisztelettel.

Pancsován, 1884. aug 23-án

Vizoly Irma Dr. Vizoly Z. I.

oklev. tanítóné.

tanár a m. k. gymnaziumban.

Hirdetés.

Ezennel közhírré tétetik hogy a m. m. kir. közmunka és közlekedésügyi Ministeriumnak 28.232 884 sz. rendeletével a staresova-nagy-györgyfalvi nyílt csatornához Homolicz határában szükséges földterületek, nek engedélyezett kisajátítása 1884 évi Szeptember 16-án fog Homolicz község házában d. e. 10 órai kezdettel eszközöltetni. —

Miről az érdekeltek oly megjegyzéssel értesítettnek, hogy a kisajátítási terv és összeírás Homolicz község házában fenti határidőt megelőzőleg 15 napon át közszemlére téve van és hogy a kisajátítási terv fölött akkor is érdemileg határoztatik ha egy érdekelte sem jelenne meg.

N. Beeskereken, 1884 évi Augustus hó 17-én. 3—2

Rónay.

elnök.

Értesítés.

Van szerencsém a n. é. közönség becses tudomására juttatni, hogy ügyvédi irodámat Pancsován a „D. Niegel” féle házban megnyitottam és minden nemű peres és perenkívüli ügyek elintézését, valamint vidéki kartársaim helybeni helyettesítését elvállalom s becses pártfogásukért esedezem.

Kelt Pancsován 1884 évi aug. 23-án

3—2 Kórsós Péter.

köz- és váltó ügyvéd.

5297 szám

tlkvi 1884.

Árverési hirdetmény.

A pancsovai kir. törvényszék mint tlkvi hatóság részéről ezennel közhírré tétetik, hogy Radovanov Tanaszia végrehajthatónak Borecsity Tyira illetve Borecsics Vása és társai végrehajtást szenvedettek elleni 210 frt. tőkekövetelés emnek 1876 évi November hó 1-ső napjától járó 12% kamatai 40 frt. 55 kr. perbeli 18 frt. 20 kr. megállapított jelenlegi és még felmerülendő költségeknek kielégítése végett 1884 évi November hó 3-ik napjának délelőtti 9 órakor Idvor község házában az ezen törvényszék területén fekvő Idvor községe 384 számú telekjegyzőkönyvében foglalt következő ingatlanok u. m. 89 hr. sz. a 1-ső dülöben fekvő

keletről 90, délről 76, nyugat: Hutweide, éjszak 120 határossítással jelölt és 131 frt. 25 kr. becsértékkel bíró 1 hold 400□-ül első oszt. szántó 89 hrsz. a 2-k dülöben fekvő kelet 110 illetve 109 dél: 81 nyugat 9 éjszak: 133 határossítással jelölt és 131 frt. 25 kr. becsértékkel bíró 1 hold 400□-ül I oszt. szántó és 89 hr. sz. a. 4-ik dülöben fekvő kelet: 145, dél: 152, nyugat 68 éjszak: 6 határossítással jelölt és 131 frt. 25 kr. becsértékkel bíró 1 hold 400□-ül 1-ső oszt. szántó és végül az idvori 838-ik számú tjkvben foglalt 89 hrsz. a. 1-ső dülöben fekvő kelet: 90, dél: 76, nyugat: Hutweide éjszak 120 határossítással jelölt 105 frt. becsértékkel bíró 1 hold 1-ső oszt. szántó a 89 hrsz. a 2-ik dülöben fekvő kelet: 100 dél: 81, nyugat: és éjszak: 133 határossítással jelölt és 105 frtra felbecsült 1 hold első oszt. szántó 89 hr. sz. a. foglalt a III-ik dülöben lévő kelet: 145, dél: 135, nyugat 155, éjszak 119 határossítással jelölt és 236 frt. 25 kr. becsértékkel bíró 2 hold 400□-ül 1-ső osztályu szántó és végül a 9 hr. sz. a. negyedik dülöben fekvő kelet: 145, dél 152, nyugat 68, éjszak: 6 határossítással jelölt és 105 becsértékkel bíró 1 hold első osztályu szántó a kített becsértékek mint ezennel megállapított kikiáltási ár mellett külön külön el fog árvereztetni és akkoron magasabb ígért hiányában a kikiáltási áron alól is el fognak adatni.

A venni szándékozók kötelesek a kikiáltási árnak 10%,-át készpénzben vagy óvadékképesnek nyilvánított értékpapirokban bantapénzüll letenni.

Kelt Pancsován kir. törvényszék mint telekkönyvi hatóságnak 1884 évi Május hó 20 án tartott üléséből.

Lemberger,
jegyző.

1—1

Stokka,
elnök.

2897 szám

1884.

Árverési hirdetmény.

Az 1881 évi 60 t. cz. 102 §-a értelmében közhírré tétetik, hogy a pancsovai kir. járásbírósnak 1884. évi 2569. számú végzése folytán az oszt. magy. birodalmi első általános hivatalnokgyűlet temesvári szövetkezete javára Petrikovics Róbert pancsovai lakos ellen 295 frt. 30 kr. tőke, emek 1883. évi január hó 1 napjától számítandó 8% kamatai és eddig összesen 37 frt. 45 kr. ban és 2% kezelési költségben megállapított perköltségek erejéig foganatosított végrehajtás alkalmával lefoglalt és 338 frt. 50 kr. ra becsült hatórok és képekből álló ingóságok nyilvános árverés útján eladatnak.

Mely árverés határidejéül 1884 évi szeptember hó 15 napjának délelőtti 10 órája e város nagy piacán kitétetik.

A fenti ingóságok ezen napon az 1881 évi 60. t. cz. 107. §-a értelmében becsáron alól is eladatnak.

Pancsován, 1884. évi augusztus hó 26 napján.

Marjovszky, bírósági kiküldött.

HIRDETÉS.

Van szerencsém a n. é. közönséget értesíteni, hogy a helyi piacon a volt Perlesz-féle üzlet mellett a Jovanovits-féle házban uri divat kereskedést nyitottam.

Midőn a n. é. közönség figyelmébe ajánlom üzletemet, egyuttal értesitem is, hogy rak-táromon bő készletben van: Nagy választéku női és uri cipő; legujabb divatu kalapok, esernyők, ingek, nyakkendők, szóval minden e szakba vágó divatáru.

Magamat a n. é. közönség becses pártfogásába ajánlva

Mély tisztelettel

3—1

KRAMER SAMU.